

Տես ըզպուրակարդ հիահրաշ լուսափթիթ .
Դիր ունկն ի ծոցըդ տեսանող մըրմընջից ,
Լուր . դ'երկաթոյ ձայնից հեծմանց խիտ առ խիտ ,

Լուսակարկաջ ընդ բըլրոց շեպս արփային ,
Ուր զուարթալից թըւին հանգչել տոհմը ազանց ,
Ընդ խանդակաթ կաղնեօք կընձնեօք կաթոգին ,
Դողցես պաշտի համբոյր մ' անհուն եւ անանց :

ՏԸ ԼԱԲՐԱՏ՝

ԹԱՐԳՄ. Հ. Դ. ՆԱԶԱՐԵԹԵԱՆ .

Պ. Կոռստաւնու Լամպերի հիշատակին
քեներ ձանապարհորդելու առաջարկ
կոչքիւնը .

Ասիոյ հիշատակողմէն Ամերիկա անցնելու
յառաջագոյն եղած փորձեր . — Նոր ուղևո-
րութեան քուն նպատակ . — Հաւանակա-
նութիւն Արշային բեռին շրջապատը ազատ
ծով մը գտնալու . — Առաջարկեալ ուղևո-
րութիւնը 'ի գործ դնելու միջոցներ :

Ոչ երբէք այնքան 'ի պատուի եղած
է աշխարհագրական ուսումը՝ որքան
այս դարուս մէջ . ոչ երբէք այսպիսի փա-
ռաւոր խրախոյսներով քաջալերուած
են այն յանդուգն ճանապարհորդ-
ները՝ զորոնք ուղևորութեան տենչը,
անծանօթին ծարաւը, և իրենց անունը
ամենամեծ գիւտի մը հետ միացնելու
իղձը, կը մղէ վտանգաւոր գործողու-
թեանց մէջ . և կ'առնէ կը տանի այն .

1 Վիկտոր Տը Լաբրատ Գաղղիոյ ներկայ Ժա-
մանակիս անուանի բանաստեղծներէն մէկն է և
Քառասնից կաճառոյն անգամ : Գլխաւոր երկա-
սիրութիւնքն են Փոփֆ, Տալ և Քերթսնիւն .
Քերթսնիւն . աւարանական . Նոստրոֆոսիւն .
Նոստրոֆոսիւն . որոնց ամենուն մէջ ալ լե-
զուի յստակութեան հետ իմաստից նորութիւն և
շատ քերթողական խանդ ու թռիչ կ'երևցնէ .
սակայն անժխտելի է և այս որ երբեմն գաղափար-
ները սաստիկ լայնելով գրեթէ անոնց նիւթա-
պաշտութեան կամ համայնաստուածեան երևոյթ
մը կու տայ, ինչպէս կրնան քիչ շատ խորհրդա-
ծել նոյնը բանասէր ընթերցողք առաջիկայ քեր-
թութեանս մէջ ալ, զորոնք սոսկ հեղինակին իր
նիւթոյն վրայ ունեցած ամբողջ մտածութեանը
հաւատարիմ կենալու գիտմամբ հարկ սեպեցինք
առանց զեղման թարգմանելու :

պիսի երկիրներ՝ որոնք դեռ ևս չեն քըն-
նուած և այցելու մը դեռ չեն ունեցած .
դարձեալ ոչ երբէք նուազած է հասա-
րակաց զարմանքը այս գիտութեան և
քաղաքականութեան ճամբայ բացող-
ներուն վրայէն, զորոնք ոչ վտանգաց
երկիւղը յետս կասեցուցեր է իրենց
մտացը մէջ հաստատութեամբ դրածէն,
և ոչ՝ տարաշխարհիկ եղած անասպըն-
ջական երկրի մը վրայ՝ իրենց թշուառ
և աղետալի կենաց պատկերը : Այսպի-
սի զգացմանց կենդանութեանը վկայ
ըլլան անոնք, որոնք մէկ սիրտ և մէկ
հոգի ընդունեցան Պ. Կոռստաւնու Լամ-
պերի Արշային բեռը ճանապարհոր-
դելու առաջարկութիւնը :

Արշային ծովերը երթալու և զանոնք
քննելու մտածութիւնը արդէն իսկ հը-
նացած և անոր համար վեշտասանե-
րորդ դարուն սկիզբէն անթիւ նաւար-
կուններ այն սառուցեալ միայնութեանց
մէջ իրենց օգտակար հետաքննութեանը
և գիտութեանը սիրոյն զոհ եղեր են . և
դարձեալ քանինքն թէպէտ և մահուը-
նէ ազատեր են, բայց քան զմահն ա-
ւելի ահաւոր վայրկեաններէ անցնելով .
առաջնոց դասէն է Ֆրանսիայի նաւա-
պետը իր 138 ընկերներովը . երկրորդ-
ներէն ալ շատերը կրնայինք յիշել ու-
րիշ բանի համար չէ՝ բայց եթէ գիտու-
թեան պսակով ուրիշ անգամ մ' ալ
պսակելու համար զանոնք :

Բայց ասոնցմէ և անցեալ դարերէն
ուելի՛ մեր դարուս և իր անձանցը պար-

տրկան ենք . վասն զի արջային կողմանց աշխարհագրական ստուգագոյն տեղեկութիւնները դարուս պտուղներն են : Մինչև 1818ը, որ Յովհաննէս Ռօս, և Եղուարդ Բարրի, անգղիացի նաւապետաց՝ առաջին ճանապարհորդութեան թուականն է, բաւական սեպուած էր միայն այն կողմանց նաւահանգիստները ճանչնալ, և հիւսիսին խորագոյն ծովերը մոտնելով՝ անոնց մեծամեծ ծոցերը և նեղուցները նշանակել : Բայց այս թուականէս ետքը կանոնաւոր ճամբորդութիւններն իրարու յաջորդեցին, և ամէն մէկը երկրագործ տիս մութ և ամենամութ մասը լուսաւորեցին :

Անգղիացին, առաջինը ծովուն վերայ, և Հնդկաստանի մէջ անբաւ երկիրներ ստացողը՝ ասոր նման ուղևորութիւն մը փորձել ուզելով նշանաւոր եղաւ : Կանխաւ ետևէ էր որ հիւսիսային ծովերուն մէջէն Ատլանդականը Մեծ ովկիանոսին հետ միացնելու ուղիդ անցք մը գտնայ, որով հարկ չըլլայ Հոռն գլխէն անցնելով Ամերիկան ամբողջ պտրտիլ : Այս նպատակիս հասնելու համար երկու ճամբայ կը տեսնար՝ մէյմը Ամերիկոյ հիւսիսային ափունքէն քերելով երթալ, մէյմ՝ ալ երթալ ընդ երկայնութիւն Եւրոպիոյ հիւսիսակողման ափանց, և առաջին ճամբով գալ հասնիլ Պէհրինկի նեղուցը՝ որ Մեծ ովկիանոսին հիւսիսային դուռն է : Անգղիացին երկու ճամբաներէն առաջինը ընտրեց որ կարճագոյնն էր, և իրեն բովանդակ ուժը և ջանքը այն կողմը թափեց . բայց դժբաղդաբար երևակայեալ բանի մը ետևէ ընկած էր . վասն զի այսօրուան օրս անհերքելի կերպով հաստատուած է որ այս ճամբով և միայն մէկ նաւով մը՝ մէկ ովկիանոսէն միւսը անցնելը անկարելի է, եթէ կարգէ դուրս յաջողութիւն գիպաց չըլլայ : Միայն Մագ-Լիւր հրամանատարը 1850ին Պէհրինկի նեղուցով բևեռային ծովերը մտաւ, Ատլանդականով Անգղիա ոտք կոխեց, բայց երեք տարի սառերու վրայ ձմեռելէն և իր խռ-

զարկոյ նաւը սառնակոյտներուն մէջ ձգելէն ետքը :

Դարուս սկիզբէն մինչև հիմա Եւրոպիոյ և Ամերիկայի նաւավարաց թափած ճիգը՝ որպէս զի մեր կիսագնտին հիւսիսային կողմէն Ատլանդականը խաղաղականին հետ միացնեն ուղիդ գրծով, և դարձեալ արջային ծովերուն մէջ եղած մանրակրկիտ քննութեանց վախճանը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ ճամբաները համառօտելով ազգաց իրարու հետ ունեցած վերաբերութիւնները դիւրացնել, և յաճախել զանոնք : Իսկ կուստավոս Լամպէրին նպատակը այս չէ . ինքը և իրեն հետ ուրիշ գիտնական անձինք և աշխարհածանօթ աշխարհագիրներ, որոնցմէ են Օգոստոս Բէդրման աշխարհագիրը, Ժամանակիս և Գերմանիոյ պարծանքը, Պէլլըր և Օմմանէյ նաւապետները, Սապին զօրավարը և Էնկլֆիլտ գնդապետը, կը կարծեն որ հիւսիսային 90դ լայնութեան աստիճանէն մինչև 80դ աստիճանը առաւելցնելէ ազատ ճով մը ըլլայ : Արդ կուստավոս Լամպէր կ'ուզէ այս ծովս մտնալ իրեն պէս արիասիրտ գիտնականաց հետ՝ ուսումնական վախճանաւ . որպէս զի ամենայն ճշդութեամբ նշանակէ բևեռային ովկիանոսին շրջակայքը, որպէս զի գնտիս այն ծայրն ալ ծանրութեան, ջերմութեան, լուսոյ, ելեքտրականութեան և երկրային մագնիսականութեան օրինաց վրայ դիտողութիւններ ընէ . առանց զանց առնելու այն կողմերուն կենդանաբանութիւնը, բուսաբանութիւնը, և երկրաբանութիւնը : Բայց կը մնայ ցուցնել թէ յիշաւի կայ այս ազատ ճովը :

Կուստավոս Լամպէր յիշատակարան մը հանած է, յորում ամփոփած է ի հաստատութիւն այս կարծեացս որչափ որ ապացոյցներ գտած է . որոնցմէ մէկ քանին յիշենք :

1826ին Բարրի անգղիացի նաւապետը փորձեր էր Սբիցպէրկի հիւսիսային արևմտակողմէն բալխիրով արջային բևեռը երթալ : Կը կարծէր, ինչպէս բոլոր իր ատենի աշխարհագիրները, որ

արջային գօտուոյն երեսը միապաղաղ սառույցքի խաւ մը պատած ըլլայ. և ասով կ'ուրախանար որ առանց նաւու կարօտութեան պիտի կարենար Ամերիկա անցնիլ: Արդեօք խարուած ըլլալուն վրայ կը կասկածէր: 120 փարսախ տեղ կ'ընէ, չիշենք կրած նեղութիւնները, և ետքը կ'իմանայ որ 50էն աւելի դէպ 'ի հիւսիս չէ յառաջած. վասն զի սառերուն անզգալապէս դէպ 'ի հարաւ դառնալովը, ինքն ալ ընթանալու տեղ կամ ատեն, ետ էր դարձեր. քալած էր՝ բայց առանց և կամ շատ քիչ տեղափոխութեան. նման այն աշխատաւորաց որոնք մեծամեծ քարեր բարձրացնելու համար սահմանուած անիւներուն մէջ օրը տասը փարսախ կ'ընեն, բայց քայլ մ'ալ առաջ չեն երթար: Ուրեմն եղածէն դուշակեցին որ այն կողմերս հոսանք մը կար որ հիւսիսէն հարաւ կ'ընթանար և որուն վրայ սառերն ալ կը ծածանէին, և թէ այն հոսանքը ուրիշ բան չէր կրնար ըլլալ եթէ ոչ ազատ ծով մը ամենահաւանական կարծեօք:

Գարձեալ 1853ին ամերիկացի էլիշաֆէն նաւաստին որ և բժիշկ էր, կը մըտնայ Սմիթ նեղուցը, և անընդհատ երկու ձմեռ Ռայայէր նաւահանգիստը կ'անցընէ՝ որ Բիպօտի ծոցին հարաւակողմը կ'իյնայ: Այս երկար ժամանակիս մէջ Մորգոն տեղակալը, էլիշաֆէնի ընկերներէն մէկը՝ կրէնլանտիացի մը հետք առած բալխիրով կը սկսի դէպ 'ի հիւսիս երթալ: Երբ կ'անցնի 80դ լայնութեան աստիճանը Մորգոն գիմացը ազատ ծով մը կը գտնէ. կը տեսնէ հոն բազմաթիւ թռչուններ՝ որոնք կը զբօսնուին, և փորեր՝ որոնք շարժուն սառերու վրայ կը խաղային: Անկէց բարձրաւանդակի մը վրայ կ'ելէ և ծաղկած տունկեր կը գտնէ: Իսկ 1854ին յունիսի 24ին Սահմանադրութեան 81դ աստիճանին տակ կ'իյնայ՝ կը կանգնէ Անտարտիկ նաւուն դրօշը: Կը տեսնայ որ հիւսիսին կողմը ազատ ծովը աչքէ աներևոյթ կ'ըլլար, և այնպէս կը

թուէր որ ձախակողմը, Քէննըտիի արևմտեան ափունքը, լերանց գօտիով մը կը վերջանար, որուն գլխաւոր գագաթը որ գրեթէ 3000 մէր բարձրութիւն ունէր՝ Մոն-Բարրի բսուեցաւ: Քէն ճամբորդութիւնը դէպ 'ի հարաւ կ'ուղղէ, ուժէ ընկած և անօթութենէ կիսամեռ՝ կը հասնի Ուբերնալիք նաւահանգիստը, ուր ամերիկացի նաւ մը զինքը կ'ընդունի. իսկ 1857ին, այս նեղութիւններէն առողջութիւնը փրատած ըլլալով, կը կնքէ իր կեանքը:

Հիմա լսենք թէ Պ. Լամպէր բեռնային ազատ ծովը մտնելու համար ինչ ճամբայ կ'ուզէ բռնել: Մի միայն կը համարի Պէհրինկի նեղուցը ինչպէս ուրիշ ծովագիրներ և օտարագրի գիտնականներ ալ: Պէտք է գիտնանք որ Պ. Լամպէր նաւաստութիւնը սենեկին մէջ սորված չէ, այլ ծովու վրայ իր փորձերովը, և տեսնալէն ետքը իր կարծիքներն յռնեցած է: 1865ին դաղդիական ծովային զօրութեան պաշտօնէին առանձին հրամանաւր մեծ ձկնորսութեան մը համար Հավը պատրաստուած նաւով ճամբայ ելած է, յուլիսի անցած է Պէհրինկի նեղուցը, և 72դ լայնութեան աստիճանէն ալ անդին, և իրեք ամիս այն սառույցեալ ծովափանց մէջ անցնելէն ետքը, իմացած է որ այն կողմէն բեռնին ազատ ծովը մտնելը յուսալի է: Բայց որ բանն եղած է իր յուսոյն հաստատութիւն տուողը. — երբ ծովափունքի մը դիւրքը յարմար է սառույցներ ձեւացնելու, այս սառույցները ժամանակ անցնելէ ետքը կը սահին իրենց խարսխին վրայէն, և իրենց բնական ծանրութեամբը ջուրին մէջ կ'արձրկուին, ինչպէս նաւ մը թէ որ իր կայանքին բարձրութենէն ծով արձրկուի: Այս է ահաւասիկ հիւսիսային Եւրոպիոյ և Կրէնլանտիոյ ափանցը վրայ եղած մեծամեծ սառույցներուն պատճառը: Թէ որ այս սառույցները չգտնան բաւական խորութեամբ ջուր որ կարենան լողալ, կեցած տեղերնին կը փակչին և կ'ըլլան մնայուն, ինչպէս շատ անգամ կը պատահի: Սա-

ուղղութիւն մը ջուրի մէջ ընկղմած մասը, ջուրէն դուրս եղածին կրկինն է. բայց մեծամեծ սառույցներու համար՝ որոնք աւազով խառնուած են՝ այս համեմատութիւնս զգալապէս կ'աւելնայ. ընկղմածին և չընկղմածին բարձրութիւնները այն ատեն այնպէս կը համեմատին իրարու ինչպէս 1 առ 6. այնպէս որ եթէ մեծ սառույցը մը 100 մէդր ջուրէն դուրս մնայ, կրնանք հաստատել որ բոլոր սառույցքին բարձրութիւնը 600—700 մէդր բարձրութենէ պակաս է. և որովհետեւ ծովափունք մը դժուար է որ այսչափ խորութիւն ունենայ, անոր համար մեծամեծ և հաստատուն սառույցներու ներկայութիւնը՝ իրենց մօտերը սառնակոյտ ցամաքներ գուշակել կու տան: Ընդհակառակն երբոր սառույցը մի և նոյն տեղը կը ձևանայ և ծովուն երեսը՝ ան ատեն շատ բարձրութիւն չկրնար ունենալ այն սառույցը, և ընդ հակառակն մակերևոյթով կ'ընդարձակի. ուրեմն տարածեալ մակերևոյթ ունեցող սառույցներուն ներկայութիւնը՝ առանց շատ բարձրութեան, նշան է ընդարձակ մակերևոյթով ազատ ծովու:

«Արդ, կ'ըսէ Պ. Լամպէր, արջային ծովուն մէջ Պէհրինկի նեղուցէն անդին տեսնուած սառույցները հազիւ մէկ կամ երկու մէդր ջուրէն դուրս բարձրութիւն ունին. իսկ մակերևոյթնին երբեմն ինչուան քանի մը հազարամէդր կ'ըլլայ. այս բանս կը հաստատէ որ կայ ընդարձակ ազատ ծով մը, առանց ցամաքներու, և որ, ըստ ինձ, Պէհրինկի նեղուցէն կը սկսի. և ուրիշ բան չբովանդակելու՝ բայց եթէ սառնեղէն կղզիացեալ ալիքներ և Հելալտի և Բելվէրի պէս մանեկաւոր բեռներ, որոնք բեռային ծովուն մէջ ամենէն վերջը գտնուած գազաթներն են. մանեկաւոր բեռն ըսելը ամենաճիշդ է, վասն զի 'ի մօտոյ տեսեր եմ»:

Դառնալով առջի խօսքերնուս, այսինքն Պէհրինկի նեղուցով հիւսիսային բեռը երթալու մտածութեանը, երկույնութեան 180դ աստիճանէն դէպ'ի հիւ-

սիս զարնելով, Պ. Լամպէրին առջև ելած դժուարութիւններէն մէկն այս է որ կրնայ ծանծաղուտներու հանդիւր, որով նաւերն ալ չկարենան անցնիլ. բայց յետոյ կ'աւելցնէ թէ դժուարին է որ ընդարձակ տարածութեամբ հանդը պին այս ծանծաղուտները. և թէ դարձեալ մեծամեծ սառերը և մշտնջենաւոր սառույցները, որոնք տարւոյն եղանակին համեմատ զանազան կողմեր կը գտնուին՝ կրնան դիմացը արգելք մը դնել. սակայն ան արգելքներն ալ վերցնելու ուրիշ հնարք չգտնար, բայց եթէ վառօդը, որուն գործադրութիւնը և յաջող հետեւեցները շատ անգամ տեսնուած են: Պ. Լամպէր այս և ուրիշ նման արգելքները համրելէն և անոնց առջևը առնելէն ետքը, կը համրէ նաև Պէհրինկի նեղուցով հիւսիսային բեռը երթալու օգուտները. և ասոնցմէ ալ զատ թէ ճամբորդութեան սահմանեալ նաւը ինչ մասնաւորութիւններ և ինչ յատկութիւններ պիտի ունենայ, որոնցմէ մէկ քանին յիշելը կարևոր կը համարինք:

Հիշխալայինը (որ է նաւուն անունը) պէտք է որ 600—700 տակառաչափի մեծութիւն ունենայ, ըլլայ լայն կողերով, համեմատութեամբ կարծ, տեղափոխելու յարմար, ջրասոյգ մասը քիչ, ձևը ամուր, գործուածքը ոչ շատ բարակ, կայմերը կարծ և թանձր, առաջն ալ հաստատուն, որպէս զի կարենայ սառույցներուն բաղխմանը դիմանալ՝ առանց նաւուն յառաջակողման ողնայարին եղջիւրը խորտակելու: Մետաղէ զրահ մը պէտք է որ ծածկէ բոլոր առջևի մասը, որ ջուրի մէջ պիտի ընկղմի: Պատեանին մէջը պէտք է որ 4 կամ 5 խորշ բաժնուած ըլլայ միջնորմով՝ ընդ երկայնութիւն ձգուած. այս նախազգուշութիւնը անոր համար է որ եթէ պատեանը սառույցքի հարուածէ ծակուի, և խորշերէն մէկը բոլորովին ջուրով զեղանի, դարձեալ նաւը չընկղմիր. վասն զի մէկալ խորշերը բաւական են նաւը ջուրին երեսը բռնելու, մինչև որ եղած պատառուածքը զոցուի:

Ասոնցմէ զատ Հիւսիսայինը պէտք է որ նաւաստեաց առողջութեանը ամենէն կարևոր պայմանները ունենայ: Բնակարաններն պէտք է որ ըլլայ հովասուն, ընդարձակ և ամենայն կերպով մաքուր: Անձանց առողջութիւնը ապահովցնելու համար ճանապարհորդութեան առաջնորդները ամենամեծ արթնութեամբ պիտի հսկեն իրենց ստորակարգելոց վրայ. և ամենայն ջանք 'ի գործ պիտի դնեն, որպէս զի անոնց սէրը և վստահութիւնը գրաւեն. այս կէտս, որ բան զամեն բան աւելի կարևոր է դիտել, շատ անգամ ամենաքիչ մտադրութեան արժանի կ'ըլլայ:

Բայց թէ Հիւսիսայինը ինչպէս պիտի քալէ, քամիլին զօրութեամբը՝ թէ շողոյն. — հարցմանս պատասխանելէն առաջ, նշանակելու է որ այս պարագայիս մէջ երազութիւնը երկրորդաբար կարևոր է. այնպէս որ թէ որ հարկ ըլլայ շողիի գործածութիւնը թողուլ, ասիկայ մեծ դիւրութիւն և մեծ միտթարութիւն է. իսկ արդ շողոյն շարժիչ գործիները որոնք են. անիւր և պտուտակը. արդ այս շարժիչները՝ որ դրսէն կը գործածուին, սառնոցներուն բաղխմանը ենթակայ ըլլալով ամեն վայրկեան խորտակելու վտանգի մէջ են. ուրեմն զասոնք չենք կրնար գործածել և որոնց վրայ մտածելն անգամ աւելորդ է, կը մնայ միայն առաջաստը: Պ. Լամպէր այս հնարքէն զատ նաւը քալեցնելու համար ուրիշ միջոցներ ալ առաջարկելէն ետքը, որոնց վրայ հոս չենք ուզեր քննութիւն ընել՝ ինքն ալ հոն վախճան կու տայ իր խօսքին, որ միայն առաջաստով ամենայն վստահութեամբ կրնայ ճամբայ ելլել և լուծել այն առեղծուածը որ հիւսիսային բեռը հասնելու վրայ է:

Ինքը դարձեալ յետ առաջարկեալ ճամբորդութիւնը գործադրելու համար գործածական միջոցները կարգի վրայ առնելու, կը մտածէ նաև միջոցներ՝ գործոյն ծախքը հանելու համար, որոնցմէ առաջինն է Տէրութեան ձեռքն տուոյթիւնը. — երկրորդը առանձնա-

կանաց ստորագրութիւնը՝ կորրւտեալք գլխոյն. — երրորդը հասարակաց ստորագրութիւնը, հատուցանելով ստորագրելոց իրենց գլուխը ձաւրորդութեանէն ետքը, ձաւրան արհեստով և ձարտարութեամբ ժողովեալ դրամէն:

Պ. Լամպէր՝ եթէ չըսենք անկարելի՝ բայց գոնէ շատ դժուարին համարելով առջի երկու միջոցներուն գործադրութիւնը, հասարակաց ստորագրութիւնը կ'ընտրէ իր գործոյն կարևոր դրամը ժողովելու համար, և յուսալի է որ իրեն հասարակաց տուած հրաւէրքը լսելի ըլլայ, և թէ Գաղղիա կարենայ պարծիլ որ ընդունայն տեղ իր յոյսը չէ դրած Պ. Լամպէրին վրայ: Կայսրը իր կատարեալ հաւանութիւնը տուած է այս առաջարկութեանս և 50,000 ֆրանքի ստորագրութիւն մը:

Հասարակաց ստորագրութեան տեղն է Աշխարհագրական ընկերութեան սենեակը: Բովանդակ ժողովուելու գումարն է 600,000 ֆր. հաւաքուելէն ետքը, Պ. Կուստամպու Լամպէրին խնամոցը տակ, մասնաժողովի մը քննութեամբ, և նաւակազմի մը արհեստական գործակցութեամբ՝ զոր նոյն մասնաժողովը պիտի ընտրէ, նաւ մը պիտի պատրաստուի: Եթէ 1869ին յուլիսի 1ին չբաւէ ստորագրութեանց բովանդակ գումարը՝ ամենայն ստորագրութիւն անթերի ետ պիտի դարձուի:

Բայց թէ ինչպէս Պարոն Լամպէր 600,000 ֆրանք պիտի հաւաքէ ճամբան և իր ստորագրեալներուն դարձնէ իրենց գումարը. կամ թէ ինչ հանք պիտի պեղէ այն ծովերուն մէջ. թողունք որ նոյն ինքն հեղինակը պատմէ:

«Նաւը սեպտեմբերի ճամբայ կ'ելլայ. Ատլանտիկանը ծայրէ 'ի ծայր կը կտրէ. ճամբուն վրան կը հանդրպի վիշապաձկան և կէտերու բոյներու. ճարտարութեամբ, կամօք և յաջողակութեամբ կրնայ Հռոմ գլուխը չհասած՝ նաւահանգիստմը հանդրպիլ և մեծ գումար մը աւանդ թողուլ նաւակազմի մը հաշուին, որ պէտք է ձեռնարկութեան ըն-

կեր ըլլայ և զրամագլխոյն տէրերէն ու
բոլեալ :

Հոռն գլխին մօտերը իւղաբեր կեն-
դանին կը սկսի առատանալ : Նաւը ա-
ռանց կանկ առնելու դէպ ուղիղ Ռօ-
սին նշանած ծովափունքը կ'երթայ,
ընդ մէջ հարաւային 72 և 78 լայնու-
թեան աստիճաններուն : Ինքը միայն
հոն դացած և տեսած է կէտերուն ըզ-
բօսնուլը : Իրեն պէս պէտք է սառոյց-
ները բռնադատել և յառաջիկ դէպ
'ի հարաւ : Մէկ երկու ամսէն ետքը
պէտք է Ոքլանտ կամ Սիտնէյ դառ-
նալ 4-500,000 ֆրանքով . երկուքն ալ
հորաշէն և մեծամեծ կեդրոնատեղիներ
են 100,000 բնակչօք, և այն գումարը
հոն 'ի պահեստի դնել » :

Անկէ մտնալ խաղաղական, և բո-
լոր քիչ քննուած արշիպելագոսներէն
անցնիլ . կարևոր քննութիւններ ընել,
արևով նկարել ամեն մտադրութեան
արժանի բաները . դարձեալ վիշապա-
ձուկն որսալ՝ որ բուն այրեցած դօ-
տոյն կենդանիներէն է և յունիսի Պէհ-
րինկի ծովը մտնալ, և յուլիսի սկիզբ-
ներն ալ նեղուցը մտնալ փորձել :

Արթուն առաջնորդ մը պէտք չէ որ
Արջային ծովէն դուրս ելլէ առանց
300,000 ֆրանքի շահ ունենալու . ամե-
րիկացի քաջ նաւապետները 12-1500
տակառ եղը կիտին մօրուքն ալ (fa-
non) մէկտեղ առած, պզտի շահ մը
կը համարին . ոմանք ինչուան 20 կէտ
կը բռնեն, որոնցմէ եղած վաստակն է
գրեթէ 500,000 ֆրանք : Իսկ բեռնին
ազատ ծովը առաջին մտնողը կրկին
յաջողութիւն կ'ունենայ՝ վասն զի մին-
չև հիմայ մարդ գացած չէ հոն :

« Առաջատար նաւու մը ճամբայ
բանալ աւելի դժուարին է, և աւելի
յանդգնութիւն քան թէ շողենալու մը .
կ'ըսէ Պ . Ղամպէր . բայց ես կամ պիտի
անցնիմ, և կամ հոն պիտի մնամ . ըն-
կերներս ինծի պէս աներկիւղ են այս
մտաւորական և երեւակայեալ վտան-
գէն : Այս բանս քաջութեան և կամաց
խնդիր մ'է և ոչ ուրիշ բան » :

Հոն ձմեռելը պիտի հակառակի

զրամական վախճանին . որովհետեւ հա-
զարին 995 հաւանականութիւն կայ որ
Հիւսիսայինը ամիս մը միայն բեռնին
ազատ ծովուն մէջ կենալէն ետքը ան-
բաւ բարեօք պիտի լեցուի . այն ատեն
յետ իր ուսումնական աշխատանքը
լմնցնելու կրնայ փորձել Նոր Զելան-
տայի անցքը, և դեկտեմբերի սկիզբները
Գաղղիա գտնուիլ Պէհրինկի նեղուցը
անցնելէն չորս կամ հինգ ամիս և իր
բուն նպատակին հասնելէն ետքը, որ
են ուսումնական քննութիւններ և դի-
տողութիւններ . վասն զի շահը ուրիշ
բանի համար չէ բայց եթէ անով գրա-
մագլխոյն տէրերուն փնասը հատուցա-
նել :

Հ. Ս. ՀԵՐԻՄԵԱՆ,

Վեսուլի վերջին բորքոքոռմն .

Խտալիա մինչդեռ անցեալ տարւոյն
վերջին քառորդին, ինչպէս ուրիշ տե-
ղեր ալ, մարդիկ շարժման մէջ էին,
չատ անգամ անհիմն բանի համար,
վեսուլ լեռն ալ կարծես թէ ասոնց օ-
րինակին հետեիլ ուղեւով, որպէս զի
իրեն անունն ալ չմոռցուի, բացաւ չորս
կամ հինգ բերան և իմացուց ամենայն
աշխարհի որ բոլորովին լռիկ դիտող չէ,
ինչպէս կ'ենթադրուէր, իր հայրենակ-
ցացը մէջ պատահած դէպքերուն :

Անցեալ նոյեմբերի գիշեր մը Վեսուլի
վրայնոր խառնարան մ'ալ բացուեցաւ,
նախընթաց տարւոյն ձևացած երկու
կոներուն աջակողմը . նմանապէս ուրիշ
խառնարան մ'ալ լաւա դուրս տալով
բացուեցաւ մեծ կոնին ներքին կողմէն .
նոյն ուղղութեամբ և ճիշդ նախընթաց
տարւոյն լաւայի դաշտին վրայ ուրիշ
երկու փոքրիկ նոր բաժակներ ալ բա-
ցուեցան որ բազմաթիւ քար կ'արձա-
կէին օդուն մէջ : Կոնը ներքին դղրդա-
նէ մը շատ տեղերէ պատռուած կը
կարծուի :

Նոյեմբերի տասնըվեցին և տասնը-
եօթին գիշերները բորքոքոռմը հետզհե-